

Sveriges tjugoandra och tjugotredje
periodiska rapport till FN:s kommitté för
avskaffande av rasdiskriminering.

INLEDNING

De mänskliga rättigheterna gäller alla och överallt. Att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter är en självklar princip och arbetet för mänskliga rättigheter är högt prioriterat för Sveriges regering. Regeringens mål för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Arbetet med detta pågår ständigt och Sverige har under den aktuella tidsperioden vidtagit ett antal åtgärder. Det återstår dock utmaningar innan Sverige helt och fullt kan leva upp till sina konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter.

Utgångspunkten för Sveriges politik för mänskliga rättigheter är att den svenska rättsordningen ska stå i överensstämmelse med de konventioner som Sverige har anslutit sig till och att konventionsåtagandena ska beaktas i enlighet med principen om fördragskonform tolkning vid tillämpningen av svensk rätt inom hela den offentliga verksamheten, såväl inom stat som inom kommuner och landsting.

Sverige överlämnar härmed i ett och samma dokument sin tjugooandra och tjugotredje periodiska rapport i enlighet med artikel 9 i den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering.

Rapporten följer samma disposition som artiklarna i konventionen och har utgått från riktlinjerna för rapportering (reporting guidelines) för CERD-specifika dokument. Under respektive artikel redovisas vilka åtgärder som har vidtagits i den senaste rapporteringscykeln. På rekommendation av kommittén för avskaffande av rasdiskriminering utgör denna rapport även en uppdatering av Sveriges tidigare rapporter. Punkterna i kommitténs sammanfattande kommentarer till Sveriges nittonde, tjugonde och tjugoförsta rapport samt uppföljningsrapporten berörs genomgående i dokumentet under relevant artikel.

Artikel 2.1

1. Som framgår i tidigare rapportering från Sverige till kommittén finns ett grundläggande skydd mot etnisk diskriminering i svensk grundlag. För mer utförlig information om relevant lagstiftning hänvisas till punkterna 19–30 i Sveriges tolfte rapport samt punkterna 18–19 i Sveriges nittonde, tjugonde och tjugoförsta rapport.

Straffrättslig lagstiftning och dess tillämpning, särskilt om punkterna 11 och 12 i
Kommitténs rekommendationer

2. För information om relevant straffrättslig lagstiftning se punkterna 20 och 21 i den nittonde till tjugoförsta rapporten samt sista stycket på sidan 1 i Sveriges uppföljning av kommitténs rekommendationer.

3. I mars 2014 gav regeringen dåvarande Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utveckla arbetet mot hatbrott. I uppdraget ingår att i samråd med Åklagarmyndigheten och Brottsförebyggande rådet verka för en, inom och mellan myndigheterna, enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott, stärka kunskapen inom polisen om hatbrott samt verka för att förtroendet för polisen hos personer inom grupper som är särskilt utsatta för hatbrott ökar.
4. Rikspolischefen har beslutat om ett s.k. strategiskt initiativ – ”Grundläggande fri- och rättigheter”. En målsättning med initiativet, i enlighet med regeringsuppdraget, är att uppkläring och lagföring ska öka och att medarbetarna ska få en större kunskap om och förståelse för hatbrottsproblematiken. Detta för att lättare kunna identifiera ett hatbrottsmotiv vid ett brottstillfälle och därefter ha ett bredare perspektiv i utredningens alla steg. I linje med rikspolischefens initiativ finns numera en nationell kontaktpunkt och särskilda hatbrottsgrupper i de tre storstadsregionerna. De utpekade grupperna ska, utöver utredning, också arbeta med brottsofferstöd, utbildning, samverkan och andra trygghets- och förtroendeskapande åtgärder. Även i övriga regioner ska det finnas en förmåga att lösa dessa uppgifter. Polismyndigheten avser att utveckla det brottsförebyggande arbetet, bland annat genom en utökad kontakt och dialog med utsatta grupper. På nationell nivå inrättades under hösten 2015 ett samrådsforum för företrädare för hatbrottsutsatta grupper. Samverkan med utsatta grupper sker även på regional nivå och lokalt med kommuner och föreningsliv, till exempel genom lokala samverkansöverenskommelser och medborgarlöften. Ambitionen är likaså att kontinuerligt kunna följa upp och sammanställa nationella lägesbilder rörande hatbrottsligheten i landet. För att göra det krävs ett fungerande verktyg för att följa ett hatbrottsärende i polisens utredningsstöd, till exempel genom den så kallade hatbrottsmarkeringen.
5. Polismyndigheten genomför kontinuerligt interna och externa utbildningsinsatser i syfte att öka kompetensen avseende hatbrott och brott som hotar de grundläggande fri- och rättigheterna. Insatserna sker ofta i samarbete med Åklagarmyndigheten. Under hösten 2015 genomfördes seminarium för polisanställda som har blivit utsedda att arbeta med dessa frågor. I oktober 2016 anordnades en stor konferens där Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Säkerhetspolisen och Justitiekanslern medverkade för att diskutera frågor om hatbrott i allmänhet och brottet hets mot folkgrupp i synnerhet.
6. Polisens långtgående befogenheter att ingripa i enskildas liv förutsätter en effektiv och kontinuerlig tillsyn av myndigheternas verksamhet. Kommittén rekommenderar Sverige att utveckla en tydlig strategi för att säkerställa tillsynen över hur polis och åklagare hanterar hatbrott. Justitieombudsmannen granskar att myndigheterna arbetar enligt de lagar och regler

som styr deras arbete – särskilt sådana lagar som berör enskildas rättigheter och skyldigheter i förhållande till det allmänna.

7. Polismyndigheten ska dessutom, enligt uppdrag i regleringsbrevet för 2016, redovisa vilka åtgärder som har vidtagits som ett resultat av uppdraget att utveckla arbetet för att bekämpa hatbrott. I kravet på återrapportering ingår att föra ett resonemang kring vilka effekter åtgärderna bedöms ha lett till eller bedöms komma att leda till. Vidare ska redovisningen innehålla en beskrivning av hur myndigheten avser att fortsätta utveckla arbetet för att bekämpa hatbrott. Redovisningen ska lämnas senast den 1 mars 2017.
8. De begränsade möjligheterna att följa brott genom hela rättskedjan gäller alla typer av brott, inte hatbrott specifikt. Även om en gemensam definition av hatbrott förbättrar möjligheterna att kunna följa de anmälda brotten genom hela rättskedjan så är det inte tillräckligt. Därutöver krävs bland annat omfattande tekniska anpassningar, vilka äger rum inom ramen för det pågående utvecklingsarbetet av rättsväsendets informationshantering. Arbetet innebär bland annat att det kommer att bli lättare att följa ärenden genom rättskedjan, och avsikten är att detta även ska gälla hatbrott.
9. Dåvarande Rikspolisstyrelsen (numera Polismyndigheten), Åklagarmyndigheten och Brottsförebyggande rådet fick 2014 i uppdrag att utifrån en given definition verka för en, inom och mellan myndigheterna, enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott. Regeringen lyfter i den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (se nedan) fram vikten av att myndigheternas arbete med den praktiska tillämpningen av definitionen fortgår.
10. Vad gäller Åklagarmyndigheten och Justitiekanslern hänvisas till punkterna 25–28 föregående rapport samt punkt 12 i uppföljningsrapporten.
11. Den tekniska utvecklingen har inneburit positiva förändringar för yttrandefriheten och den demokratiska debatten. Utvecklingen har emellertid också medfört att hot och andra former av kränkningar av den personliga integriteten tagit nya former.
12. Den 1 oktober 2015 inrättade Polismyndigheten ett nationellt IT-brottscentrum i syfte att stärka förmågan avseende IT-relaterade brott, däribland internetrelaterade hatbrott och andra straffbara hot och kränkningar på nätet. I kampen mot hatbrott på nätet är det också viktigt att inkludera privata aktörer. Sverige välkomnar the Code of Conduct som presenterades av amerikanska företag i Bryssel den 31 maj. The Code of Conduct visar på ett tydligt åtagande för privata aktörer att vidta åtgärder mot hatpropaganda på nätet.

13. Brottsförebyggande rådet (Brå) genomför årligen en nationell frågeundersökning om utsatthet för brott, otrygghet och förtroende för rättsväsendet. Resultaten redovisas bland annat utifrån svensk/utländsk bakgrund (svenskfödda med båda/en förälder inrikesfödd(a), svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda respektive utrikesfödda).
14. Statistiken över hatbrott publiceras årligen av Brottsförebyggande rådet (Brå) i en rapport. Statistiken består i huvudsak av polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. Från och med 2007 ingår även självrapporterad utsatthet för främlingsfientliga och homofobiska hatbrott utifrån Nationella Trygghetsundersökningen i statistiken, och från och med 2011 självrapporterad utsatthet för antireligiösa hatbrott.
15. Åren 2011–2013 var antalet polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv omkring 5 500 per år. År 2014 uppskattades 6 269 anmälningar innehålla ett identifierat hatbrottsmotiv. År 2015 var antalet anmälningar 6 984, vilket är den högsta nivån hittills. Ökningen kan till stor del förklaras av ett ökat antal anmälningar om skadegörelse och klotter med främlingsfientliga motiv. Det är inte möjligt att utifrån statistiken avgöra om det ökade antalet anmälningar beror på en ökad utsatthet, högre anmälningsbenägenhet eller att hatbrott uppmärksammas mer i anmälningarna. Utvecklingen är liknande för anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv. Åren 2011–2013 låg antalet anmälningar på knappt 4 000 per år. År 2014 var antalet anmälningar 4 314 och år 2015 var antalet anmälningar 4 765.
16. Statistiken över självupplevd utsatthet enligt Nationella trygghetsundersökningen ger en mer korrekt bild av utsattheten för hatbrott än vad statistiken över polisanmälningar gör. Jämfört med tidigare år är utsattheten för hatbrott relativt jämn för samtliga motiv. Störst uppges utsattheten vara för hatbrott med främlingsfientliga motiv. Enligt NTU utsattes 1,4 procent av befolkningen för främlingsfientliga hatbrott 2014. Andelen utsatta för antireligiösa hatbrott var 0,5 procent och andelen utsatta för homofobiska hatbrott var 0,2 procent.
17. Totalt 4 procent av hatbrotsanmälningarna 2014 personupplärades (vilket innebär att de lett till åtal, åtalsunderlåtelse eller strafföreläggande). Andelen personupplärade hatbrotsanmälningar har minskat något i jämförelse med 2011 och tidigare, då den låg på 7–8 procent. En minskad personupplärning syns även för anmälda brott generellt, oavsett motiv. Gällande hatbrotten kan även förändringar i den anmälda brottslighetens karaktär ha bidragit till minskningen. Mellan 2008 och 2015 har andelen anmälda våldsbrott med hatmotiv minskat samtidigt som andelen skadegörelse/klotter har ökat. Förutsättningarna att personupplära skadegörelse/klotter är generellt sett sämre än förutsättningarna att personupplära misshandel, då det oftare finns t.ex. vittnesbevisning vid sådana brott.

Diskrimineringslagen och dess tillämpning, särskilt om punkterna 6, 9 och 21 i kommitténs rekommendationer

18. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har till uppgift att övervaka att diskrimineringslagen (2008:567) följs och bekämpa diskriminering som har samband med bland annat etnisk tillhörighet. DO ska även i övrigt främja lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett bland annat etnisk tillhörighet.
19. Bland de anmälningar om diskriminering som DO mottar är grunden etnisk tillhörighet den näst vanligaste. I tabellerna följer statistik av anmälningar uppdelat per grund och samhällsområde:

Anmälningar per grund	2015	2014	2013
Etnisk tillhörighet	663	601	659
Funktionsnedsättning	680	462	312
Kön	290	250	454
Könsidentitet och könsuttryck	62	26	19
Missgynnande i samband med föräldraledighet	57	52	43
Religion eller annan trosuppfattning	156	119	89
Sexuell läggning	64	32	25
Ålder	280	269	194
Totalt	2 252	1 810	1 795

Samhällsområden	2015	2014	2013
Arbetslivet	217	180	294
Arbetsförmedling m.m.	21	26	11
Medlemskap i arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer m.m.	4	7	117
Näringsverksamhet samt yrkesbehörighet	4	3	4
Utbildning	90	100	60
Hälso- och sjukvård	49	25	23
Socialtjänst	45	61	25
Varor, tjänster och bostäder	179	146	95
Socialförsäkring m.m.	3	8	8
Offentlig anställning	41	44	22
Värnplikt	0	1	0
Totalt	663	601	659

20. Under 2016 har regeringen föreslagit ändringar i diskrimineringslagen som innebär att arbetet med aktiva åtgärder inom arbetslivet och utbildningsområdet ska utvidgas till att omfatta samma diskrimineringsgrunder som diskrimineringsförbudet (prop. 2015/16:135). Vidare anvisas ett övergripande ramverk för arbetet med aktiva åtgärder, som innebär en metod för hur arbetet ska bedrivas, medan utformningen av de konkreta åtgärderna överlämnas till

arbetsgivare respektive utbildningsanordnare att utforma i samverkan med arbetstagare respektive studenter, elever och barn. Det föreslås också att lönekartläggning för jämställda löner ska göras varje år istället för vart tredje. Riksdagen beslutade om propositionen den 21 juni 2016. Ändringen i diskrimineringslagen trädde i kraft den 1 januari 2017.

21. Etnisk tillhörighet är som nämnts ovan en av diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen (2008:567) och avser en persons nationella eller etniska ursprung, hudfärg och annat liknande förhållande. Om diskriminering förekommer med hänvisning till någons ”ras” eller med någon annan nedsättande beteckning som syftar på personer med utländsk eller svensk bakgrund, faller det inom ramen för vad som menas med ”annat liknande förhållande”. Diskrimineringslagen utgår från att alla människor tillhör en och samma ras, människorasen. Lagstiftaren bedömde att användning av ordet ras skulle kunna ge legitimitet åt rasistiska föreställningar och kunna befästa ras som en existerande kategori. Det materiella skyddet mot diskriminering har inte försvagats av att ras inte används i diskrimineringslagen. Detta gäller särskilt mot bakgrund av att definitionen av diskrimineringsgrunden etnisk tillhörighet inte bara inkluderar ”nationellt eller etniskt ursprung” och ”hudfärg” utan även ”annat liknande förhållande”. Med detta bör förstås sådant som ogrundade föreställningar om ”ras”, att svepande hänvisningar till uppfattningar om ”invandrares” egenskaper, utseende eller bakgrund läggs till grund för ett handlingssätt eller att någon över huvud taget motiverar ett missgynnande agerande utifrån nedsättande beteckningar om personer med utländsk eller svensk bakgrund.
22. DO har till uppgift att verka för att diskriminering som har samband med bland annat etnisk tillhörighet inte förekommer på några områden av samhällslivet. DO ska genom råd och på annat sätt medverka till att den som utsatts för diskriminering kan ta tillvara sina rättigheter. DO ska inom sitt verksamhetsområde informera, utbilda, överlägga och ha andra kontakter med myndigheter, företag, enskilda och organisationer. Exempelvis ger DO muntlig och skriftlig rådgivning till enskilda, samverkar med olika aktörer och vidtar kommunikationsinsatser. Vidare ska DO:s webbplats fungera som stöd till olika aktörer för att främja lika rättigheter och motverka diskriminering.
23. Regeringen beslutade 2015 om att förstärka arbetet mot diskriminering på nationell, regional och lokal nivå. DO:s anslag höjdes med 10 miljoner kronor per år och de lokala verksamheterna mot diskriminering, så kallade antidiskrimineringsbyråer, fick 2 miljoner

kronor i tillskott. Antidiskrimineringsbyråerna spelar en viktig roll när det gäller att motverka och förebygga diskriminering på lokal nivå. Som civilsamhällesaktör har de dessutom andra möjligheter att stödja och hjälpa enskilda än vad en myndighet har.

24. Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering (dir 2014:10) lämnade sitt betänkande den 14 december 2016. Syftet med utredningen var att ge förslag som säkerställer goda förutsättningar för personer som utsätts för diskriminering att ta tillvara sina rättigheter. I uppdraget ingick bland annat att analysera rättsliga möjligheter och mandat för DO i fråga om handläggning av anmälningar, förlikningsförfarande och talerätt samt ta ställning till behovet av förtydligande i dessa avseenden. Vidare skulle utredaren se över om en annan ordning än den nuvarande för tillsyn över och främjande av likabehandling kan bidra till att säkerställa ett effektivt arbete mot diskriminering, där det bland annat ingår att säkerställa effektiva sanktioner mot diskriminering.
25. För mer utförlig information om DO samt diskrimineringslagen hänvisas till punkterna 38–44 i Sveriges föregående rapport.

Befolkningsstatistik, särskilt om punkten 7 i kommitténs rekommendationer

26. Sverige för ingen officiell statistik över människors etniska tillhörighet. Enligt personuppgiftslagen (1998:204) är det som huvudregel förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar ras, etniskt ursprung eller religiös övertygelse. Eftersom Statistiska centralbyråns (SCB) behandling av känsliga personuppgifter är uttryckligt reglerad i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken är det således inte möjligt för Sverige att lämna fullständig statistisk information om etniskt ursprung, hudfärg eller andra tecken på mångfald. Det är endast statistik över medborgarskap och födelse land som finns tillgänglig.
27. Statistik om Sveriges befolkning redovisas bland annat av SCB. Befolkningsstatistiken redovisas vad gäller folkmängd efter bland annat kön, medborgarskap och födelse land. Se nedanstående tabeller med statistik.

Folkmängd efter bakgrund. 2015-12-31

	Antal	Andel
Total	9 851 017	100
Utrikes födda	1676264	17,1
Inrikes födda	8174753	82,9
därav inrikes födda med två utrikes födda föräldrar	510756	5,2

däruv inrikes födda med en inrikes och en utrikes född förälder	724841	7,3
däruv inrikes födda med två inrikes födda föräldrar	6939156	70,4

Källa: Statistiska centralbyrån

Utrikes född folkmängd efter födelsevärldsdel. 2015-12-31

	Antal	Andel
Afrika	178 624	10,7
Asien	565 050	33,7
EU28 utom Norden	331 926	19,8
Europa utom EU28 och Norden	238 565	14,3
Nordamerika	35 780	2,1
Norden utom Sverige	245 633	14,7
Oceanien	5245	0,3
Okänt	1148	0,1
F.d. Sovjetunionen	5722	0,3
Sydamerika	68 571	4,0
Total utrikes född folkmängd	1 676 264	100,0

Källa: Statistiska centralbyrån

De största grupperna av utlandsfödda personer 2015 var från följande länder:

Födelseland	Kvinnor	Män	Totalt
Finland	94 077	61 968	156 045
Irak	61 073	70 815	131 888
Syrien	41 515	56 701	98 216
Polen	46 907	38 610	85 517
Iran	33 126	35 941	69 067
F.d. Jugoslavien	33 382	33 808	67 190
Somalia	30 329	30 294	60 623
Bosnien och Hercegovina	29 172	28 533	57 705
Tyskland	26 174	23 412	49 586
Turkiet	20 853	25 520	46 373
Norge	23 387	18 687	42 074
Danmark	19 653	22 217	41 870
Thailand	30 349	8 443	43 058
Afghanistan	12 558	18 709	31 267
Eritrea	12 724	15 892	28 616

Källa: Statistiska centralbyrån

28. Sverige för statistik över vilka elever som är berättigade till modersmålsundervisning. Läsåret 2015/16 var sammanlagt 250 399 elever i grundskolan (25,4 procent av alla elever) berättigade till modersmålsundervisning. Av dessa elever deltog 140 959 elever i modersmålsundervisning (56,3 procent av alla berättigade elever). Anledningen till att elever inte deltar är antingen att kommunen inte behöver anordna modersmålsundervisning om mindre än fem elever önskar

sådan undervisning (gäller ej de nationella minoritetsspråken) eller att det inte finns någon lämplig lärare, eller att eleven själv inte önskar delta.

Statistik över modersmålsundervisning i grundskolan läsåret 2015/16:

	Antal elever berättigade till modersmålsundervisning	Antal deltagande elever
Arabiska	52 822	34 664
Somaliska	20 026	20 026
Engelska	15 506	8 075
Bosniska/Kroatiska/Serbiska	15 360	7 946
Persiska	13 172	7 360
Spanska	13 011	6 781
Kurdiska	11 750	6 622
Finska	8 900	4 256
Albanska	8 516	5 273
Polska	8 309	4 952
Övriga språk (142 st.)	83 027	39 934

Källa: Statens skolverk

29. Övergripande uppgifter om befolkningens sammansättning och levnadsförhållanden utgör ett viktigt, och många gånger nödvändigt, underlag för att utforma och följa upp regeringens politik. Vissa uppgifter om detta saknas emellertid för närvarande. Sverige har en restriktiv syn på statistik och datainsamling i förhållande till bland annat de nationella minoriteterna och regeringen har ingen anledning att ompröva denna hållning. Det är dock viktigt att visa lyhördhet inför olika gruppers förutsättningar och behov.
30. DO har haft i uppdrag att vidta kunskapshöjande insatser om afrofoxi under 2015 och 2016. Inom ramen för detta uppdrag har DO utvecklat kunskap i form av kvantitativa och kvalitativa uppgifter om hur afrofoxi påverkar afrosvenskars tillgång till lika rättigheter och möjligheter. En särskild utredare kommer att, i enlighet med kommittédirektiven En stärkt minoritetspolitik - översyn av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (dir. 2016:73, Utredningen om en stärkt minoritetspolitik), bland annat att överväga behovet av åtgärder för att förbättra kvalitativa beslutsunderlag om de nationella minoriteterna utifrån respektive minoritets förutsättningar och behov. Regeringen kommer att fästa avseende vid vad som framkommer i Utredningen om en stärkt minoritetspolitik samt i det arbete med kvantitativa och kvalitativa uppgifter om afrofoxi som DO bedriver som en del av myndighetens uppdrag att vidta kunskapshöjande åtgärder om afrofoxi.

Åtgärder för att motverka rasism m.m. och främja mänskliga rättigheter, särskilt om punkterna 10 och 23 i Kommitténs rekommendationer

31. Regeringen fattade den 24 november 2016 beslut om en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. I planen slår regeringen fast att Sverige ska vara ett land fritt från rasism och hatbrott. Regeringen tar med planen ett samlat grepp om det viktiga arbete i dessa frågor som utförs av flera myndigheter, regionala och lokala aktörer samt organisationer inom det civila samhället. Planen är ett verktyg för att förebygga och motverka rasism och polarisering i samhället och skapa förutsättningar för ett solidariskt och sammanhållet Sverige.
32. I planen framhåller regeringen att rasism skapar en grogrund för hatbrott. För att bekämpa rasismen och hatbrotten krävs en helhetssyn. Med en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott får Sverige den möjligheten. Aktörer ges genom planen bättre förutsättningar för att kunna samverka, insatser kan följas upp och det samlade arbetet utvecklas.
33. I den nationella planen slår regeringen fast att Sverige genom historien har varit ett land där en mångfald av synsätt, åsikter och perspektiv kommit till uttryck och samexisterat. Det innebär att det svenska är sammansatt. Det samiska, det afrosvenska, det romska, det muslimska och det judiska ingår tillsammans med mycket annat i det som är det svenska. Samtidigt har rasism och rasbiologiska föreställningar funnits i Sverige länge och under vissa tidsepoker också varit statligt sanktionerad politik. Utvecklingen i dagens Sverige är komplex. Å ena sidan visar undersökningar att stöd för öppenhet och inkludering ökar över tid men å andra sidan vittnar många samtidigt om ett mer hästskt samhällsklimat där rasismen visar sig allt tydligare. Engagemanget för människors lika värde och tillgång till rättigheter och möjligheter är och har varit stort i Sverige. När allt fler vittnar om ett hårdnande samhällsklimat måste den kraft och möjlighet till förändring som det engagemanget bär på tas till vara enligt regeringen.
34. Det övergripande målet för den nationella planen är ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Planen ska utgöra en grund och en inriktning för arbetet mot rasism och hatbrott inom särskilt viktiga strategiska områden. Det ska framför allt ske genom utformande av en samordnings- och uppföljningsstruktur samt genom förebyggande och motverkande insatser som grund för ett långsiktigt strategiskt arbete.
35. Som ett förarbete till planen genomförde regeringen kunskapshöjande aktiviteter och dialoger om rasism och liknande former av fientlighet på olika platser i landet under hösten 2015 under

namnet Samling mot rasism. Även i andra sammanhang har företrädare för regeringen fört dialoger om dessa frågor. Dialogerna har förts med företrädare för centrala organisationer som representerar grupper som utsätts för rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och med myndigheter som har särskilda uppdrag inom området. Aktiviteterna i samband med Samling mot rasism utgjorde en intensifiering av arbetet inom området men också ett förarbete för den nationella planen.

36. I den nationella planen ger regeringen en beskrivning av hur situationen när det gäller rasism och hatbrott ser ut i dag enligt olika källor såsom attityd- och upplevelseundersökningar, statistik över hatbrott, lägesbeskrivning och förslag från olika aktörer t.ex. deltagarna i Samling mot rasism. Regeringen ger även en fördjupad lägesbild vad avser situationen avseende afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi, rasism mot samer, homofobi, bifobi och transfobi. Regeringen har utifrån nulägesbeskrivningen och de förslag från civila och statliga aktörer samt från internationella övervakningsorgan som redovisas i planen, identifierat fem strategiska områden som avgörande för att uppnå målet med planen.
37. Inom dessa strategiska områden har regeringen identifierat vilka huvudsakliga problem som finns samt vilka åtgärder som bör vidtas utöver de som redan pågår. De strategiska områdena är: Mer kunskap, utbildning och forskning, Förbättrad samordning och uppföljning, Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog, Förstärkt förebyggande arbete på nätet samt Ett mer aktivt rättsväsende
38. Regeringen gav den 24 november 2016 Forum för levande historia i uppdrag att ansvara för att samordna och följa upp arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott under perioden 2016–2019. Myndigheten kommer bland annat att regelbundet genomföra erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten främst mellan myndigheter som arbetar med dessa frågor. Vidare ska myndigheten successivt utveckla ett uppföljningssystem som omfattar regelbunden redovisning baserad på det underlag myndigheten får från berörda myndigheter och ytterligare information, t.ex. från attityd- och upplevelseundersökningar. Forum för levande historia ska årligen redovisa uppdraget till regeringen med en särskild rapport om utvecklingen på området.
39. Regeringen har även gett Forum för levande historia i uppdrag att genomföra en stor utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag t.o.m. 2019. Syftet är att satsningen ska bidra till att skapa ett jämlikt samhälle präglad av respekt för alla

människors lika värde och rättigheter och till att främja demokratin. Insatsen omfattar antisemitism, afrofofi, antiziganism, islamofobi, rasism mot samer, homofobi och transfobi. Målgruppen för insatserna ska omfatta yrkesgrupper som i sin verksamhet arbetar med frågor som rör rasism eller liknande former av fientlighet eller som i myndighetsutövning respektive i sin publika verksamhet möter personer som utsätts för rasism eller liknande former av fientlighet. Myndigheten har även under 2016 förstärkt sitt regionala arbete för att nå ut till många platser i Sverige och till människor i olika samhällsgrupper.

40. Statens skolverk har i uppdrag att vidta kunskapshöjande insatser i skolan om rasism t.o.m. 2017. Myndigheten tar fram material till stöd i frågorna och genomför, i samarbete med Forum för levande historia, fortbildningar av skolpersonal i dessa frågor. Regeringen har även gett Statens skolverk i uppdrag att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram bestående av olika kompetensutvecklings- och stödinsatser riktade till huvudmän och skolor. Dessa omfattar arbetsformer och arbetssätt för att utveckla arbetet med skolans värdegrund. Värdegrunden inbegriper att aktivt motverka rasistiska tendenser och att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar.
41. Regeringen har gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser med utgångspunkt i det normkritiska materialet Öppna skolan! t.o.m. 2019. Insatserna riktar sig till skolpersonal och syftar till att skapa en öppen och inkluderande miljö för unga hbtq-personer i skolan.
42. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor fördelar årligen medel enligt förordningen (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans. Bidrag kan ges till ideella föreningar och stiftelser som inte är statliga eller kommunala och som saknar vinstsyfte, och fördelas till verksamheter som motverkar bland annat antisemitism, islamofobi, afrofofi, antiziganism och homofobi. Myndigheten kommer 2016–2020 att öka fördelningen av medel för att främja verksamheter specifikt mot afrofofi, antisemitism, antiziganism, islamofobi, rasism mot samer, homofobi och transfobi. Nämnden för statligt stöd till trossamfund fördelar medel till trossamfund för säkerhetshöjande åtgärder under 2016.
43. Regeringen har gett länsstyrelsen i Dalarnas län i uppdrag att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism, som ett led i länsstyrelsernas arbete med krisberedskap. Länsstyrelsen kommer att sprida resultaten av arbetet samt lämna förslag till eventuella fortsatta insatser inom området.

44. Regeringen har gett Vetenskapsrådet i uppdrag att fr.o.m. 2016 årligen fördela särskilda medel för att stärka forskning inom området rasism. Härigenom bildas ett sammanhållet forskningsprogram som ska samla och stärka svensk forskning på området och ha en internationell prägel. Vetenskapsrådet har även i oktober 2016 fått i uppdrag av regeringen att genomföra en kartläggning av forskning om rasism på arbetsmarknadsområdet. Kartläggningen ska omfatta en beskrivning av den forskning som bedrivs i Sverige inom området och en sammanfattning av nationella och internationella forskningsresultat.
45. Regeringen beslöt den 13 oktober 2016 om en strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter. Strategin innebär att regeringen tar fortsatta steg mot en sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna på en övergripande nivå. I strategin gör regeringen bedömningen att en nationell institution för mänskliga rättigheter, enligt de så kallade Parisprinciperna, bör inrättas i Sverige. Enligt regeringens bedömning bör riksdagen vara huvudman för en sådan institution. Eftersom frågan berör riksdagens myndigheter ankommer det på riksdagen att bereda frågan om inrättandet av en institution för mänskliga rättigheter vidare.
46. Den 13 augusti 2015 antog regeringen en ny handlingsplan med 21 åtgärder för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Åtgärderna syftar till att stärka arbetet för att värna demokratin och alla människors lika värde och rättigheter, utveckla insatser för identifierade risker och för att individer ska lämna våldsbejakande extremistiska rörelser. Handlingsplanen omfattar samtliga tre aktuella våldsbejakande extremistiska ideologier i Sverige – höger-, vänster- och islamistisk extremism.
47. En nyckel till ett framgångsrikt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism är kunskap, ansvarsfördelning och en fungerande samverkan mellan relevanta myndigheter, kommuner och landsting. Eftersom ingen myndighet hade ett helhetsansvar för detta arbete gav regeringen under 2014 ett uppdrag till en nationell samordnare. Regeringen har förlängt den nationella samordnarens uppdrag till den 12 januari 2018. Den nationella samordnarens huvuduppdrag består i att engagera och involvera berörda aktörer på lokal nivå, såsom socialtjänst, skola, polis, fritidsverksamhet och organisationer inom det civila samhället, inklusive trossamfund, samt underlätta utvecklingen av lokala samarbetsformer mellan aktörer i syfte att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Samordnaren ska verka för att kunskapen om våldsbejakande extremism ökar och att förebyggande metoder utvecklas.

48. Regeringen har också gett Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST) i uppdrag att utvidga och fördjupa dialogen med trossamfunden i syfte att stimulera arbetet med demokrati och demokratisk medvetenhet. Nämnden ska utveckla dialogen till att inkludera ett brett spektrum av samfund och grupperingar inom samfunden, särskilt med fokus på kvinnor och ungdomar.
49. Regeringen har vidare gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) i uppdrag att fördela statsbidrag till organisationer och kommuner för verksamhet som motverkar antidemokratiskt beteende och radikalisering samt anslutning till våldsbejakande extremism. MUCF har också utvecklat ett genusperspektiv i arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och ska även ta fram en vägledning för kommuners samverkan med civila samhällets organisationer i det förebyggande arbetet.
50. Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet utvecklar och sprider kunskap och metoder för att minska rekryteringen av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer. Under 2016 hade institutet ett uppdrag att utveckla det förebyggande arbetet särskilt när det gäller unga människor som befinner sig i eller i gränlandet till våldsbejakande extremistiska miljöer. En särskilt viktig del av detta uppdrag är det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i skolorna, inklusive stöd till lärare, fritidspersonal och socialarbetare.
51. Regeringen gav i juni 2016 Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i uppdrag att göra kvantitativa kartläggningar och analyser av den våldsbejakande extremistiska propaganda som sprids via internet och sociala medier i Sverige. Kartläggningen ska omfatta de våldsbejakande extremistiska miljöer som finns i Sverige: högerextremism, vänsterextremism och islamistisk extremism, och deras internationella kopplingar. Myndigheten ska vidare genomföra kvalitativa analyser av detta material samt av innehållet i texter och budskap. FOI ska därefter sprida resultaten av kartläggningarna och analyserna till berörda aktörer på nationell och lokal nivå.
52. Socialstyrelsen fick i oktober 2016 i uppdrag att fortsatt stödja socialtjänsten i arbetet mot våldsbejakande extremism. Det är angeläget att socialtjänstens personal har kunskap om hur olika ärenden inom socialtjänsten som rör våldsbejakande extremism kan hanteras. Inom ramen för uppdraget ska myndigheten också genomföra en ny kartläggning av socialtjänstens erfarenheter av våldsbejakande extremism. Statens institutionsstyrelse (SiS) fick i oktober 2016 i uppdrag att fortsätta genomföra insatser för att stärka det förebyggande arbetet inom de

särskilda ungdomshemmen. Därutöver ska SiS förstärka arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter inom ramen för sin skolverksamhet. Barnombudsmannen fick i oktober 2016 i uppdrag att bidra till ökad kunskap om barns erfarenheter av att vara berörda av problematiken med att personer reser från Sverige till konfliktområden i terrorismsyfte. Barnombudsmannen ska vidare sammanställa den forskning och kunskap som finns om barn och ungdomar som direkt eller indirekt berörs av högerextremism och vänsterextremism. Uppdraget syftar till att med utgångspunkt i barns upplevelser och erfarenheter kunna förebygga att barn far illa. Kriminalvården fick i oktober 2016 i uppdrag att utveckla och långsiktigt förankra arbetet mot våldsbejakande extremism inom myndigheten.

53. I budgetspropositionen för 2016 aviserades en handlingsplan för att förebygga hot mot det demokratiska samtalet. Syftet med den kommande handlingsplanen är att förebygga utsatthet hos centrala aktörer som deltar i det offentliga samtalet som t.ex. förtroendevalda, journalister och kulturskapare och att förebygga förekomsten av hot och hat i det offentliga rummet.

54. Se även avsnittet under artikel 7 i vilket regeringen redovisar ett flertal andra insatser mot rasism m.m.

Integrationspolitik, särskilt om punkten 15 i Kommitténs rekommendationer

55. Sverige står inför stora utmaningar för att lyckas med nyanländas etablering. Regeringen genomför därför ett systematiskt arbete för att effektivisera etableringsprocessen och korta väntetiderna. Regeringens arbete med nyanländas etablering handlar om att skapa förutsättningar för att nyanlända snabbt ska komma i arbete eller utbildning.

56. För att korta tiden från nyanländas ankomst till arbete reformeras nu arbetet för nyanländas etablering. Åren 2016–2019 genomförs ett antal investeringar som ska leda till en snabbare etablering på arbetsmarknaden, däribland förstärkta arbetsmarknadsinriktade insatser, validering, underlättande för nyanlända att starta företag och en höjning av ersättningen till kommunerna för flyktingmottagande.

57. Regeringen har även tillfört mer resurser till Arbetsförmedlingen för etableringsuppdraget i syfte att förstärka arbetet att underlätta och påskynda nyanländas etablering. Regeringen inför även etableringsfrämjande insatser redan under asyltiden. Dua, Delegationen för unga till arbete, inrättades 2014 och arbetar för att långsiktigt stärka samverkan mellan kommuner och

Arbetsförmedlingen samt för att arbetsmarknadspolitiska insatser mot ungdomsarbetslöshet ska få större genomslag på lokal nivå. Detta kommer även nyanlända till del.

58. Det stora antalet asylsökande som kommit till Sverige under perioden har medfört att många asylsökande får vänta allt längre på beslut om uppehållstillstånd. Det är viktigt att tiden då den enskilde befinner sig i asylprocessen tas tillvara och används på ett meningsfullt och effektivt sätt i syfte att underlätta en framtida etablering. Det gäller även för de personer med uppehållstillstånd som finns kvar i boenden för asylsökande, i väntan på att tas emot i en kommun. Regeringen har därför gett länsstyrelsen ett nytt uppdrag att samordna och organisera tidiga insatser för asylsökande.
59. Tidiga insatser för asylsökande kan utföras av flera olika aktörer, inte minst civilsamhällets organisationer. Regeringen har avsatt medel för insatser för flyktingguider och familjekontakter för asylsökande och nyanlända som fått uppehållstillstånd. Det möjliggör för kommuner och det civila samhället att gemensamt erbjuda meningsfulla insatser för asylsökande, till exempel samhällsinformation.
60. För att förbättra nyanländas etablering på arbetsmarknaden ska en kartläggning av nyanländas utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet kunna erbjudas av Arbetsförmedlingen redan under asyltiden. Genom kompetenskartläggning kan rekryteringsbehoven inom framförallt välfärdsområdena därmed bättre tillgodoses. Regeringen har även avsatt medel för särskilda insatser inom folkbildningen för verksamheter som syftar till att stärka kunskaper i svenska och om samhället samt främja deltagande i samhällslivet för asylsökande och personer som fått uppehållstillstånd men som fortfarande bor kvar på anläggningsboende.
61. Det stora antalet asylsökande ensamkommande barn innebär att det finns ett stort behov av insatser särskilt inriktade mot den målgruppen. Regeringen kommer därför att förenkla regelverket, förbättra kommunernas planeringsförutsättningar, minska den administrativa bördan och öka kostnadseffektiviteten. Regeringen avser att ge kommunerna bättre möjligheter att hitta kostnadseffektiva boendeformer som passar de ensamkommandes individuella behov vilket därmed leder till en ökad flexibilitet i kommunernas mottagande.
62. När det gäller flyktingsituationen och ensamkommande flyktingbarn, så kan vägledningen (från 2013) ”Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar” nämnas. Där poängteras barnens rätt till samma chanser i livet som andra barn i vårt samhälle. I

kartläggningen av ensamkommande barns och ungas behov, som pågick parallellt med vägledningen, framkom att många ensamkommande barn och ungdomar upplevde det svårt att komma in i den svenska ”ungdomskulturmiljön”, att få tillträde till svenska ungdomar/kompisgäng och särskilt de afghanska och somaliska ungdomarna berättade att de kände sig i underläge för att de inte kunde svenska och inte hade materiella resurser samt upplevde ett fördomsfullt bemötande pga. sitt ursprung.

63. Socialstyrelsen gör även nu en förstudie om behovet av mer kunskap hos personal på HVB-hem för ensamkommande barn. Behovet av mer kunskap om mänskliga rättigheter och riskerna för diskriminering av ensamkommande barn har uppmärksammats inom socialtjänsten.
64. Se även avsnittet under artikel 5 om insatser för sysselsättning och utbildning för personer med utländsk bakgrund.

Stigmatisering och diskriminering av romer, särskilt om punkten 20 i Kommitténs rekommendationer

65. Regeringens strategi för romsk inkludering 2012–2032 utgår från de mänskliga rättigheterna med särskild betoning på principen om icke-diskriminering. Centralt i arbetet för romsk inkludering är att överbrygga den förtroendeklyfta som finns mellan romer och det offentliga och som hindrar romer från att delta fullt ut i samhället. Under perioden 2012–2015 genomfördes en särskild satsning med pilotverksamhet i fem kommuner med syfte att påskynda utvecklingen på lokal nivå. Dessa s.k. pilotkommuner har under strategins första fyra år utvecklat strukturer som ligger till grund för ett mer långsiktigt arbete med romsk inkludering. Flera myndigheter involverades i arbetet.
66. Regeringen avser att avsätta ytterligare 58 miljoner kronor för arbetet under 2016–2019. För att se till att de metoder och arbetssätt som har tagits fram i arbetet med romsk inkludering 2012–2015 sprids ytterligare har regeringen, efter en utlysning till samtliga kommuner, fattat beslut om bidrag till fem nya kommuner som under två år ska utveckla kommunala modeller för romsk inkludering. Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för att samordna och följa upp insatserna. DO har inom ramen för myndighetens prioriterade område ”lika rättigheter och möjligheter för judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar” framför allt arbetat med samers och romers rättigheter på olika sätt.

67. Forum för levande historias utställning Vi är romer, som delfinansierats av regeringen, avslutades i december 2015. En utvärdering av utställningen visar att den bland annat har bidragit till att bemöta och motverka stereotyper och präglats av dialog. En ny version av utställningen öppnade i Malmö i oktober 2016.
68. Statens skolverk har 2012–2015 haft i uppdrag att låta ta fram en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens som fungerar som en länk mellan enskilda och offentlig verksamhet. Brobyggarna är verksamma i förskola och skola i ett antal kommuner som också har fått statliga bidrag som täcker delar av brobyggarnas lönekostnader.
69. För att förbättra förutsättningarna för skolan att leva upp till gällande regelverk rörande bland annat de nationella minoriteterna har Statens skolverk i uppdrag att genomföra insatser för att öka kunskapen i skolan om de nationella minoriteterna, med fokus på romer.
70. Myndigheten har också i samarbete med romska företrädare tagit fram ett digitalt läromedelssupplement med fakta och inspirationsmaterial om romsk kultur, språk, religion och historia och ett tiotal lärverktyg på romani chib som kan användas i modersmålsundervisningen. Skolverket har också arbetat för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk och tagit fram kursplaner i ämnet modersmål för bland annat romani chib som första- respektive andraspråk.
71. Socialstyrelsen har haft i uppdrag att 2014-2016 ta fram och tillgängliggöra en utbildning för att utbilda brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens för arbete inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. I mars 2016 presenterade Socialstyrelsen ett utbildningsmaterial riktat till personal inom socialtjänsten som stöd i bemötandet och i ett inkluderande arbetssätt, med särskilt fokus på den romska gruppen. För att säkerställa att materialet används på lokal nivå beslutade regeringen i maj 2016 att Socialstyrelsen med utgångspunkt i detta ska genomföra en utbildningsinsats riktad till socialtjänsten.
72. Arbetsförmedlingen har anställt brobyggare i de tidigare pilotkommunerna för att sprida information och kunskap bland romer om den service och det stöd som myndigheten kan erbjuda.
73. Under 2015 har Statskontoret genomfört en utvärdering av brobyggareverksamheten inom områdena utbildning, socialtjänst och arbete som bland annat visar att brobyggarna inom

skolan har bidragit till att öka kunskapen bland personalen inom den kommunala förvaltningen och bland den romska minoriteten, samt att många elever som fått stöd av brobyggare tycks ha förbättrat sin studiesituation och har lättare att fullfölja skolutbildningen. Arbetsförmedlingen har också kunnat rapportera om att deras brobyggare har bidragit till att romer både skriver in sig på Arbetsförmedlingen och får arbete. Mot bakgrund av de positiva erfarenheterna från brobyggjarverksamheterna har regeringen fattat beslut om att förstärka och utvidga satsningen på brobyggare med fortsatt utbildning och bidrag som stöd till medverkande kommuner 2016–2019.

74. I strategin för romsk inkludering framgår tydligt att romsk delaktighet och inflytande ska präglade arbetet med strategin på alla nivåer. Regeringskansliet, berörda myndigheter och kommuner har i olika former genomfört och vidareutvecklat samråd med romska sakkunniga och representanter. Sveriges Kommuner och Landsting har med bidrag från regeringen utvecklat en arbetsmodell som ger flera av de tidigare pilotkommunerna stöd i deras arbete med att utveckla kvalitativa och systematiska samråd med romer. De myndigheter som har fått uppdrag inom ramen för strategin genomför också olika former av samråd och dialog med romska företrädare.
75. Regeringskansliet har kontinuerlig dialog med en romsk referensgrupp med 20 romska sakkunniga inom olika områden, kvinnor och män i olika åldrar från de fem stora romska grupperna i Sverige. Deltagarna har förordnats efter en nomineringsprocess då romer fått föreslå deltagare.
76. Regeringen har gett Myndigheten för ungdomsfrågor och civila samhället i uppdrag att genom utbildning i föreningsteknik och erfarenhetsutbyte mellan romska och icke-romska organisationer förbättra förutsättningarna för romers engagemang i det civila samhället och för romska organisationers deltagande i arbetet för romsk inkludering och i samhället i stort.
77. I den nulägesbeskrivning om situationen för romer i strategins pilotkommuner som Länsstyrelsen i Stockholms län presenterade 2014, konstaterar Boverket att antiziganismen på den svenska bostadsmarknaden har en lång och etablerad historia och att romer har en särskilt utsatt position på bostadsmarknaden. Anmälningar till DO visar att särskilt romers möjlighet att få tillgång till en bostad ofta är begränsade. Hälften av alla domar och förlikningar angående diskriminering på bostadsmarknaden gäller romer. Den strukturella diskriminering som romer har varit utsatta för framför allt under 1900-talet har bidragit till en förtroendeklyfta mellan bostadssökande romer och hyresvärdar. Boverket ska därför 2016–2018 genomföra en insats

för att motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden. I uppdraget ingår att tillsammans med romska organisationer och sakkunniga skapa ett nätverk av fastighetsägare och hyresvärdar och att i samverkan med dessa ta fram ett vägledningsmaterial riktat till fastighetsägare och hyresvärdar.

78. År 2014 presenterade regeringen en vitbok som beskriver övergrepp och kränkningar som romer har utsatts för under 1900-talet. Syftet med boken är att ge ett erkännande åt offren och deras anhöriga och skapa förståelse för den romska minoritetens situation i dag.

79. År 2014 beslutade regeringen även att tillsätta en kommission mot antiziganism. Kommissionen lämnade sin slutredovisning Kraftsamling mot antiziganism till regeringen i juni 2016. Inom ramen för sitt arbete har kommissionen genomfört kunskapshöjande insatser för att förebygga och motverka antiziganism. Bland annat har kommissionen genomfört en stor spridning av ett utbildningsmaterial med lärarhandledning som utgår från regeringens vitbok. Insatsen har riktats till skolor och andra berörda delar av samhället i hela Sverige.

Artikel 2.2

Särskilda åtgärder, särskilt om punkten 8 i Kommitténs rekommendationer

80. Positiv särbehandling är ett omstritt begrepp och inte definierat i svensk lagstiftning. I internationella dokument finns heller inte någon given enhetlig definition av begreppet positiv särbehandling. Det är tydligt att avsaknaden av en klar definition av positiv särbehandling ofta leder till missförstånd.
81. När det gäller den form av positiv särbehandling som består i mer ingripande åtgärder och är ett avsteg från likabehandlingsprincipen finns, ur ett strikt juridiskt perspektiv, undantag från diskrimineringsförbudet i diskrimineringslagen (regler om sådan positiv särbehandling) för grunden etnisk tillhörighet inom arbetsmarknadspolitiken, vid start eller bedrivande av näringsverksamhet och inom vissa delar av utbildningsväsendet (åtgärder inom en folkhögskola eller ett studieförbund). Det diskrimineringsförbud som finns på dessa områden innebär inget hinder mot åtgärder som är ett led i strävanden att främja lika rättigheter möjligheter oavsett etnisk tillhörighet.
82. Ett sådant undantag från diskrimineringsförbudet finns inte inom arbetslivet och för andra samhällsområden. Några av skälen till att positiv särbehandling avseende etnisk tillhörighet inte är tillåten för arbetsgivare och inom övriga samhällsområden, är att särbehandling strider mot

principen om likabehandling, svårighet att avgränsa målgrupper, vilka kriterier som ska ligga till grund för en arbetsgivares bedömning, etnisk registrering (integritetsproblem), vilka etniska grupper som bör omfattas av en positiv särbehandling, risk för konflikt mellan individ och grupp samt att det är rättsosäkert och oförutsägbart. Det kan även antas att positiv särbehandling på etnisk grund kommer att tillämpas i liten utsträckning. Det pågår dock en mängd insatser i Sverige som kan beskrivas som uppsökande, uppmuntrande, allmänt främjande och förstärkande åtgärder i syfte att påskynda utvecklingen i riktning mot lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk tillhörighet. Det gäller dels generella insatser som riktar sig till hela befolkningen men som kommer många personer tillhörande underrepresenterade grupper till godo, dels riktade insatser som baseras på särskilda individuella behov eller förutsättningar samt säråtgärder som riktar sig till nyanlända invandrare eller nationella minoriteter som grupp. Dessa åtgärder brukar i Sverige hållas isär från det strikt juridiska begreppet positiv särbehandling men skulle i många internationella sammanhang kunna anses vara former av sådan särbehandling.

Artikel 3

Ekonomisk segregation, särskilt om punkten 14 i Kommitténs rekommendationer

83. Fram till 2015 har regeringen drivit ett s.k. urbant utvecklingsarbete riktat till särskilt utsatta stadsdelar med syfte att motverka segregation och minska utanförskap. Sommaren 2016 presenterade regeringen ett långsiktigt reformprogram för att bryta segregationen. Reformprogrammet kommer att sträcka sig mellan 2017 och 2025 med fem utpekade områden: Att minska boendesegregation och trångboddhet, bekämpa brottsligheten, bryta långtidsarbetslösheten, lyfta skolorna och elevernas resultat, samt att stödja civilsamhället och arbetet för demokratiska värderingar. En delegation kommer att tillsättas för att arbeta med reformprogrammet, där en av många delar är att arbeta för att skapa jobb.
84. Det finns också insatser som rör hållbar stadsutveckling. I det arbetet är sociala aspekter som minskad segregation central. Bland annat finns en plattform för hållbar stadsutveckling som koordinerar och utvecklar frågor relaterade till stadsutveckling. Kärnan i denna plattform utgörs av fem myndigheter som sedan 2014 haft detta uppdrag.
85. Polismyndigheten har sedan 2014 genomfört två nationella kartläggningar för att identifiera och analysera utsatta bostadsområden i Sverige ur ett polisiärt perspektiv. I december 2015 presenterade Polismyndigheten 14 bostadsområden som bedömdes vara särskilt prioriterade för

myndigheten. I dessa områden menar polisen att det finns en utbredd kriminalitet och en tydlig etablering av organiserad brottslighet. Vidare beskrivs att det krävs insatser från hela samhället och att Polismyndigheten enkom inte har möjlighet att komma tillrätta med problemet. Polismyndigheten har beslutat om särskilda prioriteringar i dessa områden och arbetar bland annat aktivt med ökad närvaro för att öka tryggheten i områdena. Aktiviteterna sker i samverkan med relevanta myndigheter, kommunala aktörer och civilsamhället. För att underlätta för de myndigheter som samverkar mot organiserad brottslighet gav regeringen i december 2015 tolv myndigheter i uppdrag att intensifiera sin samverkan i särskilt utsatta områden.

86. Regeringen fördelar även stöd till projekt som till exempel kultursatsningen ”äga rum”(förordningen [2016:406] om statsbidrag till kulturverksamheter i vissa bostadsområden 2016–2018), som är en satsning på kultur och delaktighet i socioekonomiskt utsatta bostadsområden. Satsningen utgår från de boendes behov, engagemang och delaktighet. Syftet är bland annat att stärka kulturlivet, civila samhällets aktörer och främja utvecklingen av kulturella verksamheter i utsatta områden.
87. Projektet Lokala resurscenter för demokratisk delaktighet (förordningen [2015:565] om statsbidrag till verksamhet för demokratisk delaktighet genom lokala resurscenter) är en satsning på att öka delaktighet i demokratin bland personer bosatta i socioekonomiskt utsatta bostadsområden som står långt från att vara och känna sig delaktiga i demokratin. Ändamålet med statsbidraget är att stärka individer med svag demokratisk delaktighet som aktörer i demokratin. Verksamheten ska syfta till att ge individer bättre förutsättningar att delta och komma till tals i demokratin främst genom att utgöra en mötesplats för lokalt engagemang, inspirera till och stödja lokal egenorganisering i nätverk, grupper eller föreningar, fungera som en länk till etablerade föreningar och organisationer, och erbjuda stöd och vägledning för att framföra åsikter och påverka beslutsfattande inom ramen för demokratin på lokal, regional eller nationell nivå.
88. Regeringen har avsatt medel under 2016 för stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden (förordningen [2016:398] om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden). Syftet med stödet är att bidra till utemiljöer som stimulerar till aktivitet och social gemenskap och bevara eller utveckla ett bostadsområdes gestaltning i områden med socioekonomiska utmaningar.

Artikel 4

Utbildning för domare, särskilt om punkten 11 i Kommitténs rekommendationer

89. Domstolsakademin ansvarar för kompetensutvecklingen för domare och andra jurister inom Sveriges Domstolar. Både fiskaler, det vill säga domare under utbildning, och ordinarie domare får genom Domstolsakademin del av utbildning som gäller hatbrott med bland annat rasistiska motiv. Utbildningen för fiskaler ges inom ramen för ett obligatoriskt utbildningspaket och avser främst beaktandet av rasistiska eller andra hatiska motiv vid påföljdsbestämningen. För utbildning av nyutnämnda ordinarie domare och fortbildning av mer erfarna domare finns ingen obligatorisk utbildning utan systemet bygger på att domaren själv är aktiv och väljer utbildning inom Domstolsakademin att delta i. De kurser som främst tar upp de aktuella frågorna är två kurser i påföljdsbestämning. Kurserna är mycket efterfrågade och blandningen av domare med olika nivåer av erfarenhet har visat sig fungera mycket väl. Precis som övriga Domstolsakademins utbildningar utvärderas och justeras kurserna löpande både till innehåll och pedagogiskt upplägg för att motsvara högt ställda kvalitetskrav.

90. För information om polisens arbete se information i avsnitten under artiklarna 2 och 5.

Rasist- och extremistorganisationer, särskilt om punkten 13 i Kommitténs rekommendationer

91. Sverige vill återigen framhålla att svensk lagstiftning på ett effektivt sätt förbjuder varje form av uttryck för rasism (jfr punkterna 119–122 i den nittonde till tjugoförsta rapporten, punkterna 81–89 i den sjuttonde och artonde rapporten och punkterna 66–74 i den femtonde och sextonde rapporten).

92. Av särskild betydelse är bestämmelsen om hets mot folkgrupp, som kriminaliserar spridning av rasistiska uttalanden och hot både bland allmänheten och inom en grupp. Bestämmelsen ändrades 1989 för att tvinga rasistiska grupper till passivitet. Före 1989 fanns ett krav på att meddelandet skulle ha spritts bland allmänheten. I och med lagändringarna togs det kravet bort så att även uttalanden inom bland annat organisationer skulle omfattas av straffansvaret. Syftet bakom ändringen var att i praktiken göra det omöjligt för rasistiska organisationer att verka. Ändringen angavs också som ett skäl mot att föreslå ett uttryckligt förbud mot rasistiska organisationer; ett sådant förbud ansågs inte nödvändigt med hänsyn till straffbestämmelsen i dess nya och vidare lydelse.

93. Som Sverige tidigare har framhållit finns det också ett antal andra straffbestämmelser som motverkar rasistiska grupperns aktiviteter. Det gäller t.ex. bestämmelserna om olovlig kårverksamhet och uppvigling. Sverige har vidare långtgående bestämmelser om medverkan (anstiftan eller medhjälp), försök, förberedelse och stämpling till brott. De tar sikte på förstadier till brott eller brott som involverar fler personer än den egentlige gärningsmannen. Det gör dem särskilt användbara i fråga om brott som planeras eller begås inom ramen för organiserade grupper.
94. Sammantaget innebär den svenska straffrättsliga regleringen att det i praktiken är omöjligt för grupper som förespråkar rasdiskriminering att verka utan att deras medlemmar begår brott.
95. För information om relevant straffrättslig lagstiftning se punkten 123 i den nittonde till tjugoförsta rapporten.

Artikel 5

Arbete för likabehandling och mångfald inom rättsväsendet, särskilt om punkten 16 i Kommitténs rekommendationer

96. Att öka jämställdheten och mångfalden inom organisationen är en viktig fråga för Polismyndigheten. Myndigheten bedriver bland annat ett aktivt arbete för att öka andelen anställda med utländsk bakgrund. Polismyndigheten har haft en plan för likabehandling som sträckt sig över åren 2013–2016. Denna plan har använts såväl internt inom polisorganisationen, som externt i det polisiära arbetet. I begreppet likabehandling ryms aspekter som jämställdhet, etnisk och kulturell mångfald samt sexuell läggning. Under 2015 har Polismyndigheten arbetat med olika insatser för att öka mångfalden inom polisen. Myndigheten har exempelvis genom riktade informationsinsatser försökt uppmuntra personer från underrepresenterade grupper att söka sig till polisutbildningen, t.ex. via särskilda radiokanaler eller i samband med olika evenemang. Polismyndigheten har även planerat ett mångfaldsprojekt ”Världen integreras i Svensk Polis” (VISP) som ska genomföras 2016–2018. Totalt kommer 100 kvinnor och män med utomnordisk bakgrund att utbildas och projektanställas under 17 månader. Andra åtgärder som myndigheten arbetat med under 2015–2016 är att förbereda och starta en preparandutbildning, där målet är att få fler sökande med utländsk bakgrund till polisutbildningen.
97. Den etniska mångfalden i Sverige är stor, vilket innebär att polisanställda i sin vardag möter medborgare med varierande etnisk och kulturell bakgrund. Vid dessa möten måste

medborgarnas behov och perspektiv kunna beaktas och förstås för att skapa förtroende för polisarbetet. Mångfaldsfrågor är en integrerad och självklar del av polismyndighetens verksamhet. Alla människor, oavsett bakgrund och förutsättningar ska bemötas och behandlas med respekt av polisen. Att de statsanställda avspeglar befolkningens sammansättning har betydelse för legitimiteten och allmänhetens förtroende för den statliga förvaltningen varför Polismyndigheten lägger stor vikt vid mångfalds- och jämställdhetsaspekter vid såväl rekrytering som internutbildning.

98. Regeringen har sedan 2007 årligen gett Domstolsverket i uppdrag att särskilt redovisa åtgärder som vidtagits för att öka allmänhetens förtroende för domstolarna, inklusive åtgärder som vidtagits för att säkerställa att parter, målsägande och vittnen får ett bra bemötande och relevant information. Domstolsverket redovisar uppdraget i årsredovisningen. Av årsredovisningen för 2015 framgår bland annat följande: Under 2015 började en ny handlingsplan för Sveriges Domstolars arbete med bemötande- och domskrivningsfrågor att gälla. Handlingsplanen syftar till att säkerställa ett återkommande och systematiskt arbete med bemötande- och domskrivningsfrågor. Handlingsplanen innebär att Sveriges Domstolar återkommande undersöker hur domstolens brukare ser på bemötande och domskrivning och vidtar de åtgärder som behövs för att brukarna ska få ett bra bemötande och avgöranden som är tydliga och begripliga. Domstolsverket kan ge stöd till domstolarna för att domstolarna ska kunna genomföra och följa upp effekten av arbetet. Under 2015 har det genomförts intervjuer med parter och vittnen, möten med professionella aktörer samt bemötande- och domskrivningsdiskussioner. Med resultaten från dessa aktiviteter som grund tog många domstolar fram riktlinjer för bemötande och rekommendationer för domskrivning samt förslag till åtgärder för att förbättra informationen till och bemötandet av parter och vittnen. Som exempel på åtgärder som domstolar har genomfört kan nämnas framtagande av informationsbroschyrer på olika språk. Vidare anordnade Domstolsverket ett erfarenhetsutbyte om bemötande av parter och vittnen. I erfarenhetsutbytet behandlades frågor om hur domstolarna har genomfört sitt bemötandearbete, vilka resultat och åtgärder som det har lett till samt vilka lärdomar domstolarna har dragit av arbetet.

99. I fråga om likabehandling har Domstolsakademin utarbetat ett kurspaket om domarrollen som riktar sig till såväl nyutnämnda som mer erfarna ordinarie domare. Kurspaketet har utökats under senare år och består numera av fyra delkurser om totalt 13 kursdagar. Kurserna tar upp domstolens och domarens funktion ur ett principiellt perspektiv, ordföranderollen och

bemötandefrågor, domskrivning och mediekunskap samt ett internationellt perspektiv på domarrollsfrågorna. Likabehandling av parter och ett situationsanpassat gott bemötande hör till de huvudteman som genomsyrar kursinnehållet. Efterfrågan på dessa kurser har varit så stor att Domstolsakademien inför 2017 planerar att dubblera antalet kurstillfällen. Även Domstolsverkets introduktionsutbildning för nyanställd domstolspersonal som inte är jurister innehåller omfattande inslag om likabehandling och situationsanpassat gott bemötande. Domstolsverket fick 2014 i uppdrag av regeringen att inrätta en obligatorisk introduktions- och repetitionsutbildning för samtliga nämndemän. Utbildningen är bred och omfattar bland annat frågor om rättssäkerhet och ett etiskt hållbart förhållningssätt inom ramen för uppdraget som nämndeman.

100. Inom ramen för jämställdhets- och mångfaldsarbetet har Domstolsverket under 2016 anställt en jämställdhetsstrateg för att ytterligare höja kvaliteten i Sveriges Domstolars fortlöpande arbete med jämställdhet, diskriminering och bemötandefrågor. Det stödmaterial som Domstolsverket tagit fram för att underlätta för domstolarna att arbeta med mångfald och närliggande frågor (se p. 130–131 i den nittonde, tjugonde och tjugoförsta rapporten) är fortfarande aktuellt. De allra flesta domstolar har mångfaldsplaner.
101. Genom ändringar i rättegångsbalken som trätt i kraft den 1 oktober 2013 (prop. 2012/13:132) och den 1 november 2015 (prop. 2014/15:77) har Sverige genomfört EU:s direktiv om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden (2010/64/EU) och brottsofferdirektiv (2012/29/EU). Numera gäller att om en misstänkt eller en målsägande i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten. Att detsamma gäller vid förhör under förundersökningen är också uttryckligen lagreglerat (jämför p. 15 i promemoria från Sverige till kommittén i juli 2009). Vidare är rätten eller den brottsutredande myndigheten skyldig att åt den misstänkte eller på begäran av en målsägande översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte eller målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt. Dessutom har kompetenskraven skärpts när det gäller tolkar och översättare som anlitas av domstolar och brottsutredande myndigheter. Om det är möjligt ska en tolk eller en översättare som är auktoriserad anlitas.
102. Behovet av tolkar vid Sveriges Domstolar är stort samtidigt som tillgången på tolkar är begränsad. Under 2015 har Statskontoret på uppdrag av regeringen tagit fram ett antal förslag på åtgärder för att domstolarna ska kunna nyttja befintliga tolk- och översättarresurser mer

effektivt. Med utgångspunkt i förslagen har regeringen gett Domstolsverket i uppdrag att stödja en effektivare användning av tolkar i domstol. Stödet till domstolarna ska utvecklas bland annat genom utbildning och utbyggnad av videoteknik som underlättar för tolkar att befinna sig på annan plats och tolka simultant för en domstol på annan ort. Domstolsverket arbetar aktivt och långsiktigt för att höja kvaliteten på tolkning i domstol, bland annat genom att till domstolarna förmedla information om rättstolkar och andra auktoriserade tolkar samt deras respektive kvalifikationer. Domstolsverket har också ett pågående samarbete med Kammarkollegiet i syfte att säkerställa upphandlingen av kvalitativa tolktjänster. Domstolsverket för även en dialog med flera intressenter om möjligheten att öka antalet rättstolkar och att ytterligare höja kvaliteten på tillgängliga tolktjänster i övrigt. Domstolsverket investerar även i ny teknik som på sikt kan möjliggöra att tolkning i större utsträckning kan ske via videolänk.

103. På Sveriges Domstolars webbplats finns information om rätten att använda minoritetsspråk i domstol översatt till finska, meänkieli och samiska. På dessa språk finns även grundläggande information om rättegången i tingsrätt och förvaltningsrätt. Direkt på webbplatsen kan besökare också välja att få den översatt till annat språk genom att utnyttja gratis-tjänsten Google Translate, som dock inte ger en helt korrekt översättning.

104. Kriminalvården har i regleringsbrevet för verksamhetsåren 2015 och 2016 fortsatt haft i uppdrag att återrapportera om myndighetens insatser för att förebygga och motverka diskriminering. Kriminalvården har 2015 tagit fram en etisk kod som har till syfte att omsätta den statliga värdegrunden till praktisk verksamhet, vari frågor om diskriminering baserat på till exempel etnisk tillhörighet är en del. Myndighetens riktlinjer för likabehandling har även uppdaterats under 2015. Revidering sker vart tredje år. År 2015 hade 17 procent av de anställda i Kriminalvården utländsk bakgrund, (vilket är en ökning i förhållande till tidigare rapportering). För att ytterligare öka mångfalden inom personalgruppen har Kriminalvården under 2015 påbörjat ett arbete för att kunna erbjuda nyanlända svenskar praktikplatser i kombination med undervisning i svenska. Ambitionen är att därefter kunna erbjuda tillsvidareanställning efter genomförd och godkänd grundutbildning.

105. För information om relevant lagstiftning hänvisas till punkterna 88 och 89 i Sveriges tolfte rapport.

Politiska rättigheter

106. En förutsättning för att kunna delta i den politiska processen och kunna rösta i allmänna val är att den röstberättigade förstår hur valsystemet fungerar. Inför varje val producerar Valmyndigheten informationsmaterial till de röstberättigade om när, var och hur de kan rösta. Röstberättigade med utländsk bakgrund som talar svenska och/eller ett annat språk är en prioriterad målgrupp i Valmyndighetens kommunikationsarbete. Inför de allmänna valen 2014 översattes information om röstningsprocessen till 31 språk.

107. När det gäller valdeltagandet är det svårt att få detaljerad statistik eftersom Sverige inte för någon officiell statistik över etnisk tillhörighet. Det är endast statistik över medborgarskap och födelseland som finns tillgänglig såsom beskrivits ovan i rapporten. Statistiska centralbyrån (SCB) tar emellertid på uppdrag av regeringen kontinuerligt fram statistik om utrikes föddas valdeltagande. SCB:s analyser visar att utrikes födda röstar i lägre utsträckning än inrikes födda personer. I 2014 års riksdagsval var valdeltagandet 72 procent bland utrikes födda, jämfört med 89 procent bland inrikes födda. Det innebär en skillnad på 17 procentenheter. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns behov av att stimulera ett högre valdeltagande bland utrikes födda, framförallt i områden med lågt valdeltagande och genomför därför insatser i syfte att främja ett högt och mer jämlikt deltagande mellan olika befolkningsgrupper. I samband med 2014 års val genomfördes en rad insatser såsom skolval, medel till de politiska partierna för särskilda informationsinsatser samt medel till det civila samhället och kommuner som bedriver verksamhet i syfte att öka valdeltagande bland utrikes födda.

Urfolket samerna, särskilt om punkterna 17,18 och 19 i Kommitténs rekommendationer

108. I december 2013 antog riksdagen en rovdjurspolitik enligt vilken toleransnivån för rovdjursskador på ren inte ska överstiga 10 % av de samiska renskötarnas faktiska renantal. Förvaltningsplaner ska vara det centrala och regionala verktyget för att nå målet. Enligt den beslutade politiken bör länsstyrelser, Sametinget och samebyar samarbeta med förvaltningsverktyget. Syftet ska vara att åstadkomma förbättrad samexistens mellan rennäringen och stora rovdjur.

109. Olika former av konsultation, i Sverige vanligen kallade samråd, utgör ett grundelement i svensk demokrati. Processen från undersökning till gruvetablering är noga reglerad i bland annat minerallagen (1991:45), miljöbalken och plan- och bygglagen (2010:900). Ett flertal tillstånd krävs innan en gruva får öppnas, som t.ex. undersökningstillstånd,

bearbetningskoncession och tillstånd enligt miljöbalken. Under tillståndsprocesserna sker samråd med markägare och innehavare av särskild rätt (exempelvis berörd sameby).

110. Den 1 augusti 2014 ändrades minerallagen i syfte att stärka enskildas ställning vid prospektering efter mineraltillgångar. Ändringarna innebar att kraven på vad en arbetsplan ska innehålla skärptes och förtydligades. En rätt till översättning av arbetsplanen till finska, meänkieli respektive samiska infördes också, liksom ett krav att en gällande arbetsplan ska sändas till kommunen, länsstyrelsen och Sametinget. I samband med lagändringarna ändrades även mineralförordningen (1992:285), bland annat på så sätt att Sametinget ska ges tillfälle att yttra sig över en ansökan om undersökningstillstånd om ansökan avser ett område som används för renskötsel. Genom ändringarna säkerställdes att de som berörs av undersökningsarbeten får den information de behöver för att de ska kunna tillvarata sina rättigheter i förhållande till prospektören. Ändringarna innebär också att de myndigheter som har att bevaka allmänna intressen vid prospektering efter mineraltillgångar hålls informerade om hur arbetena kommer att bedrivas och vilka konsekvenser de kan antas medföra.
111. Undersökningstillstånd enligt minerallagen beviljas av Bergmästaren. Sametinget har rätt att yttra sig om renskötselområde berörs. Innan något undersökningsarbete påbörjas måste den som beviljats ett undersökningstillstånd ta fram en arbetsplan som delges markägare och innehavare av särskild rätt (exempelvis berörd sameby). Om invändningar framförs måste den som vill utföra undersökningarna försöka komma överens med sakägaren. I det fall parterna inte kan komma överens kan prospektören begära att Bergmästaren prövar arbetsplanen. Villkor kan sättas för att skydda enskild rätt. Undersökningsarbete (prospektering) måste utföras så att skador och intrång om möjligt undviks. Tillståndshavaren ska betala ersättning om sådant ändå sker.
112. Som uppföljning av mineralstrategin från 2013 uppdrog regeringen åt länsstyrelsen i Norrbottens län att leda ett arbete för att ta fram en vägledning för samråd och kommunikation mellan rennäring och gruvnäring under tillståndsprocesser för prospektering efter och brytning av mineral. Regeringskansliet kommer nu att ta ställning till den rapport länsstyrelsen lämnade in tidigare under 2016.
113. I fråga om övergripande samråd för att omfatta bredare frågor som rör det samiska folket har Regeringskansliet gett uppdrag att utreda och analysera de rättsliga frågeställningar som aktualiseras vid införande av en konsultationsordning i Sverige. En konsultationsordning är ett

steg i att stärka det samiska folkets möjlighet till inflytande och delaktighet i frågor som rör samiska samhällsförhållanden.

114. Regeringen har sedan några år tillbaka fördjupat dialogen med Sametingets styrelse. Syftet med dialogen är att komma framåt i viktiga samepolitiska frågor.

115. Centralt för regeringens politik för det samiska folket är också arbetet med en nordisk samekonvention. Förhandlingarna inleddes 2011. Regeringen har intensifierat förhandlingarna om en nordisk samekonvention för att stärka och förtydliga det samiska folkets rättigheter att bevara och utveckla sitt språk, sin kultur, sina näringar och sitt samhällsliv med minsta möjliga hinder av landgränserna. Förhandlingarna har precis avslutats och närmast väntar ett tekniskt möte i januari 2017. Det planeras för ett undertecknande, med förbehåll för ratifikation.

116. I enlighet med vad Sverige har meddelat FN:s råd för mänskliga rättigheter kommer regeringen att fortsätta arbetet mot en ratifikation av konventionen ILO 169. En ratifikation av ILO 169 är dock ytterst en fråga för riksdagen att besluta om.

Rätten till arbete m.m.

117. I regeringsformen framgår som målsättningsstadgande att det allmänna ska trygga enskildas rätt till arbete.

118. Enligt den Europeiska sociala stadgan ska Sverige ha som mål att var och en ska ha möjlighet att förtjäna sitt uppehälle i ett fritt valt förvärvsarbete, och att alla arbetstagare ska ha rätt till skäliga arbetsvillkor. För att trygga den enskildes rätt till arbete ska Sverige, som en av sina viktigaste målsättningar, upprätthålla en så hög och jämn sysselsättningsnivå som möjligt med sikte på full sysselsättning. Detta ska gälla utan diskriminering i någon form.

119. Rätten till arbete skyddas också av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och av FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Enligt ILO:s konvention (111) angående diskriminering i fråga om anställning och yrkesutövning ska Sverige främja likställdhet avseende möjlighet och behandling i fråga om anställning och yrkesutövning.

120. Enligt regeringsformen är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften (föreningsfrihet). Inskränkning av föreningsfriheten får endast ske genom lag. För andra än svenska medborgare som vistas i Sverige får visserligen särskilda begränsningar göras genom lag i fråga om bland annat föreningsfriheten, men den principiella utgångspunkten är att fri- och rättighetskyddet gäller lika för såväl svenska medborgare som för andra som vistas här.
121. Nationell lag eller annan föreskrift får inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Därutöver skyddas föreningsfriheten genom Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna samt av den Europeiska sociala stadgan. Föreningsfriheten skyddas även av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, av FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter och av ILO:s konvention (87) angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten.
122. Enligt den arbetsrättsliga medbestämmandelagen ska föreningsrätten lämnas okränkt av såväl arbetsgivar- som arbetstagar sidan. Med föreningsrätt avses rätt för arbetsgivare och arbetstagarare att tillhöra arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation, att utnyttja medlemskapet och att verka för organisationen eller för att sådan bildas.

Rätten till allmän hälsovård och sjukvård m.m.

123. Socialstyrelsen har inom området jämlik hälsa tagit fram ett flertal publikationer, bland annat handboken om ”Att mötas i hälso-och sjukvård – ett utbildningsmaterial för reflektion om bemötande och jämlika villkor”. Andra publikationer som kan nämnas särskilt är ”Antiziganism i statlig tjänst – Socialstyrelsens behandling av romer och resande under 1900-talet”, ”Äldreomsorg på minoritetsspråk” och ”I bemötandet tar framtiden form – Romska inkludering. Ett utbildningsmaterial till stöd för socialtjänsten”.
124. Socialstyrelsen ingår också som en av flera aktörer i ”Nationell Plattform för jämlik hälsa och vård” sedan starten 2011. Initiativtagare till plattformen var Sveriges Kommuner och Landsting, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Diskrimineringsombudsmannen, Vårdförbundet, Kommunal, Sveriges läkarförbund, Svenska Läkaresällskapet och Svensk sjuksköterskeförening. Idag består plattformen av ett 20-tal nationella myndigheter och organisationer. I Plattformens styrgrupp deltar representanter från de ursprungliga

initiativtagarna, så också Socialstyrelsen. De gemensamma aktiviteterna har bestått av årliga workshops med olika teman och inbjudna föreläsare samt av internt erfarenhetsutbyte.

Plattformen har också arrangerat två nationella konferenser samt deltagit med seminarier i andra nationella konferenser. Plattformen samarbetar även med Kommissionen för Jämlik hälsa.

125. Sedan 2012 har Socialstyrelsen även arbetat med nationella minoriteter och myndigheten har en handlingsplan på området. Arbetet rör bland annat samråd med nationella minoriteter och översättningar av kunskapsstödjande material till nationella minoritetsspråk.

126. Socialstyrelsen har också publikationer som berör bristen på tolkar. Bland annat har behovet av att höja personalens transkulturella kompetens identifierats. Ur ett jämställdhetsperspektiv har myndigheten uttalat att tolkbristen bland annat kan leda till att kvinnor inte får kvinnliga tolkar när de i särskilda vårdsituationer ber om detta. Myndigheten har därutöver på 18 språk tagit fram informationsmaterialet ”Att samtala genom tolk”.

127. I tidigare lägesrapporter Hälsa- och sjukvård, senast 2015, har Socialstyrelsen följt utvecklingen av antalet diskrimineringsärenden som rör hälso- och sjukvård. Den största andelen handlar om diskriminering utifrån funktionsnedsättning, därefter etnisk tillhörighet. Ett annat material som kan nämnas är det stöd för socialtjänstens arbete mot extremism som Socialstyrelsen tagit fram. Rapporten visar bland annat att upplevd diskriminering tenderar att öka sårbarheten att bli föremål för radikalisering.

Rätten till utbildning

128. Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att stärka kvaliteten i utbildningen i skolväsendet och göra den mer jämlik. Åtgärder har även vidtagits avseende tidiga insatser för att alla elever ska nå målen samt för att göra läraryrket mer attraktivt och höja kompetensen hos lärare.

129. Inom ramen för satsningen Samverkan för bästa skola har regeringen 2015 beslutat om två uppdrag till Statens skolverk. Skolverket ska i dialog med huvudmän för skolor med låga kunskapsresultat eller hög andel elever som inte fullföljer sina studier och som har svåra förutsättningar genomföra insatser i syfte att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten inom och mellan skolor. Under 2015 träffades överenskommelser mellan Skolverket och 16 kommunala och 8 enskilda huvudmän, totalt 24 huvudmän. Skolverket räknar med att

Samverkan för bästa skola successivt kommer att utvidgas med cirka tio nya kommuner eller enskilda huvudmän varje halvår. Fram till 2019 beräknas 180 skolor ha medverkat i satsningen. Medel för extra karriärstjänster har avsatts för de huvudmän som deltar i satsningen.

130. Statens skolverk ska även genomföra insatser för att stärka huvudmännens kapacitet att ta emot nyanlända elever och erbjuda dem och elever med annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. Insatser riktas till samtliga nivåer i styrkedjan inom ett antal centrala områden. Det handlar bland annat om systematiskt kvalitetsarbete, organisering och genomförande av mottagande av nyanlända elever, utbildning för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska, språkutvecklande ämnesundervisning och kompetensutveckling inom t.ex. svenska som andraspråk, studiehandledning på modersmålet, undervisning i modersmål, studie- och yrkesvägledning och elevhälsa. Insatserna är både generella och riktade, utifrån huvudmännens olika förutsättningar och behov. Målet är att förbättra elevernas förutsättningar för goda kunskapsresultat inom grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasieskolans introduktionsprogram.

131. Regeringen tillsatte den 1 april 2015 en kommitté – skolkommision – som har till uppdrag att lämna förslag som syftar till höjda kunskapsresultat, förbättrad kvalitet i undervisningen och en ökad likvärdighet i skolan (U2015:03). Kommissionen har i maj 2016 lämnat förslag till nationella målsättningar och en långsiktig plan med utvecklingsområden samt en tidplan för kommissionens fortsatta arbete. Kommissionens arbete ska slutredovisas senast den 20 april 2017.

132. År 2014 infördes en reglering i skollagen (2010:800) som anger att kommunerna ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.

133. En försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska för elever som börjat i den svenska grundskolan de senaste två åren pågår t.o.m. 2017. Statsbidrag utgår till huvudmän för skolor med elever i årskurs 1–9 som får undervisning i svenska/svenska som andraspråk som omfattar minst 105 timmar per läsår utöver den ordinarie undervisningen.

134. Från och med 1 januari 2016 infördes kompletterande reglering i skollagen med syftet att öka likvärdigheten och att nyanlända elever ska få bästa möjliga förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Bland annat infördes en definition av nyanländ i

skollagen och att en obligatorisk kartläggning av en nyanländ elevs kunskaper ska genomföras inom två månader. Denna ska vara utgångspunkten för rektorns beslut om vilken årskurs som eleven ska placeras i och utgöra grunden för elevens fortsatta stödbehov. Vidare reglerades att en nyanländ elev som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att kunna följa och tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen ska delvis kunna undervisas i förberedelseklass. En elevs undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper för att kunna delta i den ordinarie undervisningen i det aktuella ämnet. En elev ska inte få ges undervisning i förberedelseklass längre tid än två år. Undervisning i förberedelseklass bör såväl lokal- som verksamhetsmässigt äga rum i så nära anslutning till annan undervisning som möjligt.

135. Regeringen beslutade även 2015 om ett riktat statsbidrag om 200 miljoner kronor till 46 kommuner som tagit emot många nyanlända barn och ungdomar i förhållande till sitt totala elevantal.
136. Från och med den 1 augusti 2016 kan en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman köpa fjärrundervisning i modersmål och studiehandledning på modersmål från en annan huvudman på entreprenad.
137. En utredning har tillsatts med syfte att förslå hur utbildningen för nyanlända elever som kommer till Sverige under grundskolans senare årskurser kan anpassas för att öka elevernas möjligheter att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program.
138. Regeringen har även gett Statens skolinspektion i uppdrag att sammanfatta och analysera erfarenheter av sin verksamhet när det gäller tillsyn och kvalitetsgranskning under 2016. Av redovisningen ska myndighetens erfarenheter av hur huvudmännen fördelar resurser och arbetar för att utjämna skolornas förutsättningar samt myndighetens erfarenheter kring nyanlända elevers skolsituation framgå.
139. Asylsökande och nyanlända elever har samma rätt till utbildning som den som är född och uppvuxen i Sverige. Det kan däremot vara svårt för den som är sent anländ att klara studier innan man uppnått vissa kunskaper i svenska språket. För eftergymnasiala studier krävs även godkända betyg i svenska på gymnasial nivå. Beträffande yrkesutbildning så är delar av de medel som regeringen avsatt i Kunskapslyftet vikta enbart för personer som är nyanlända och som deltar i utbildning i svenska för invandrare (sfi) samtidigt som de deltar i en

yrkesutbildning eller går som lärling. Dessa medel är vikta för denna grupp och kan inte användas för några andra.

140. Merparten av bedömningen av utländsk utbildning på gymnasial och eftergymnasial nivå görs av Universitets- och högskolerådet. Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2016 en ökning av anslaget till verksamheten med 8 miljoner kronor 2016. Från och med 2017 beräknas satsningen uppgå till 12,5 miljoner kronor.

141. Regeringen har gett Universitets- och högskolerådet (UHR) i uppdrag att genomföra en försöksverksamhet för att vidareutveckla sin bedömning av utländsk utbildning för att också kunna bedöma avslutad eftergymnasial utbildning med bristande dokumentation. Myndigheten ska även utveckla en process för att personer som har en dokumenterad men oavslutad högskoleutbildning ska kunna få sin utbildning bedömd. Arbetet väntas leda till att fler personer med utländsk utbildning ska kunna få den bedömd och värderad för att kunna få ett arbete eller påbörja en utbildning i Sverige. Alla som har behov av att få sin reella kompetens validerad inom högre utbildning bör erbjudas den möjligheten. Det kan vara viktigt inte minst för personer med kompetens som de har förvärvat utomlands och som behöver få den validerad i Sverige för att kunna påbörja eller fortsätta en utbildning. Regeringen har gett UHR i uppdrag att bidra till att en varaktig struktur kan etableras såväl för stöd till lärosätenas arbete med bedömning av reell kompetens som för samarbete mellan lärosäten i fråga om denna bedömning. Regeringen har också gett universitet och högskolor i uppdrag att under perioden 2016–2018 utveckla sitt arbete med bedömning av reell kompetens och samverka med UHR i deras tidigare nämnda uppdrag. För denna satsning har 30 miljoner kronor avsatts under 2016 och samma summa beräknas årligen för 2017 och 2018.

142. Regeringen har en speciell satsning på kompletterande utbildning för personer med avslutad utländsk utbildning motsvarande en svensk högskoleutbildning så att dessa ska få möjlighet att avlägga en motsvarande svensk examen eller få kunskaper för att kunna få behörighet att i Sverige utöva det yrke som den utländska utbildningen har förberett dem för. Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2016 en satsning på ytterligare 25 miljoner kronor 2016 på kompletterande utbildning. Satsningen beräknas sedan öka kraftigt till 340 miljoner kronor 2019. Satsningen inkluderar en utökning av antalet platser och en uppstart av nya utbildningar.

143. Regeringen har tillsatt en utredning för att göra en översyn av hela systemet för tillträde till sådan högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare.

Utredningen ska bland annat särskilt analysera vilken typ av urvalsgrunder som kan möta de behov som finns bland sökande med utländska meriter.

144. Universitets- och högskolerådet har fått i uppdrag av regeringen att planera och genomföra en konferens för att sprida goda exempel om universitets och högskolors arbete med anledning av den nuvarande flyktingsituationen.

145. Benägenheten att påbörja högskolestudier är ungefär densamma bland personer med svensk och utländsk bakgrund. Bland de som föddes 1989 hade 44 procent av dem med svensk bakgrund och 42 procent av dem med utländsk bakgrund börjat studera i högskolan senast vid 25 års ålder. Det finns dock relativt stora skillnader i övergångsfrekvens mellan olika kategorier personer med utländsk bakgrund. Bland de födda 1989 som invandrade vid 7–18 års ålder (dvs. efter skolstarten i Sverige) hade endast 33 procent påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder. Bland de som var födda utomlands men invandrat före 7 års ålder var övergången 47 procent och bland de som hade fötts i Sverige med två utlandsfödda föräldrar var övergången 46 procent. För tio år sedan var övergångsfrekvensen betydligt lägre i dessa kategorier, men nu är alltså övergången större än bland personer med svensk bakgrund.

146. Lika tillgång till utbildning är en demokratisk rättighet. Alla ska ges lika möjligheter att gå vidare till högskoleutbildning oavsett bakgrund. Universitets- och högskolerådet har därför haft i uppdrag att kartlägga och analysera lärosätenas arbete med breddad rekrytering och breddat deltagande i högskolan. I uppdraget har ingått att presentera goda exempel och att sprida information om dessa. Myndigheten redovisade uppdraget i april 2016 genom rapporten Kan excellens uppnås i homogena studentgrupper? som bland annat innehåller rekommendationer till regeringen och till universitet och högskolor. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Artikel 7

Ansvar för hatpropaganda inklusive rasism i politisk diskurs, särskilt om punkten 12 i Kommitténs rekommendationer

147. Vad avser insatser mot hatbrott se avsnittet under artikel 2.1.

148. Statens medieråd genomför, på uppdrag av regeringen, kampanjen No Hate Speech Movement i syfte att förebygga rasism, sexism och liknande former av fientlighet och att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Detta sker genom att höja barns och ungas medie-

och informationskunnighet. Myndigheten kommer att fortsätta kampanjen No Hate Speech Movement t.o.m. 2020.

149. Regeringen har även gett Statens medieråd i uppdrag att kartlägga skyddet av barn och unga på internet vad avser rasism, liknande former av fientlighet, hatbrott och extremism t.o.m. 2017. Kartläggningen omfattar offentliga aktörers och civilsamhällets åtgärder på området samt de självregleringsåtgärder som leverantörerna av sociala medier genomför. Myndigheten kommer att sprida resultaten av kartläggningen till berörda aktörer.
150. Statens medieråd har gjort en kartläggning av antidemokratiska budskap på internet och tagit fram ett digitalt utbildningsmaterial, MIK för mig, som syftar till att stärka unga mot antidemokratiska och våldsbejakande budskap på internet och i sociala medier. Myndigheten har på uppdrag av regeringen gjort en nationell spridning av utbildningsmaterialet under 2014 och 2015. Syftet är att öka MIK bland barn och unga. Myndigheten fick 2016 i uppdrag av regeringen att utveckla, översätta, och sprida utbildningsmaterialet MIK för mig, respektive delar av det material som ingår i kampanjen No Hate Speech Movement under 2016.
151. Regeringen kommer under 2017 att inbjuda till en dialog med berörda aktörer för att diskutera hur skyddet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott på bland annat sociala medier kan förebyggas och motverkas.

Övriga rekommendationer

Samråd och sakråd med organisationer i det civila samhället, särskilt om punkten 24 i Kommitténs rekommendationer

152. Inom ramen för förberedelserna för Sveriges tjuugoandra och tjugotredje periodiska rapport hölls ett sakråd med företrädare för organisationer från det civila samhället den 9 november 2016. Syftet med sakrådet var att informera om rapporteringsprocessen, och att ta del av expertkunskap och synpunkter på frågor som främst rör rasism, hatbrott och diskriminering på grund av etnisk tillhörighet eller religion som kan vara värdefullt både för rapportering och för det fortsatta arbetet mot rasism, diskriminering m.m. Inom ramen för regeringens arbete med internationell konventionsgranskning avser regeringen att utöka sakråden med civila samhället.
153. Regeringen samråder kontinuerligt med företrädare för de nationella minoriteterna inom ramen för minoritetspolitiken, däribland judar, romer och samer. I samband med dessa samråd diskuteras bland annat frågor om antisemitism, antiziganism och rasism mot samer.

154. Regeringen kommer att inbjuda till årliga sakråd om afrofobi och islamofobi fr.o.m. 2017 i syfte att bland annat underlätta och effektivisera kunskapsinhämtning och annan kommunikation i dessa sakfrågor mellan regeringen och det civila samhällets organisationer.

155. Se även avsnittet under artikel 2.1 om dialogerna inom ramen för Samling mot rasism.

Ratifikation av andra fördrag, särskilt om punkten 22 i Kommitténs rekommendationer

156. Sverige har undertecknat FN:s konvention om skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (försvinnandekonventionen). Innan Sverige kan ratificera konventionen behöver en analys göras av vilka lagändringar som behövs. Sverige lever dock redan i dag i allt väsentligt upp till de krav som ställs i konventionen. Sverige avser inte i nuläget att ratificera FN:s konvention om skydd för rättigheter för migrerande arbetare och deras familjer. Det skydd som stadgas i konventionen följer i huvudsak redan av de andra centrala FN-konventionerna om mänskliga rättigheter och av ILO-konventionerna. Sverige fortsätter att arbeta för att garantera de mänskliga rättigheterna och för att implementera de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter som Sverige har ratificerat.

Spridning, särskilt om punkten 25 i Kommitténs rekommendationer

157. På webbplatsen www.manskligarattigheter.se finns utförlig information om de mänskliga rättigheterna. På webbplatsen finns de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter och information om individuella klagomålsförfaranden. Vidare finns andra viktiga dokument på området, såsom Sveriges rapporter till t.ex. FN:s övervakningskommittéer liksom kommittéernas slutsatser och rekommendationer. Viktigare dokument finns översatta till svenska.